

Oacceptabla handboksförslag—Kyrkomötesperspektiv

1986 fick Svenska kyrkan den senaste Kyrkohandboken, dvs boken med ordningarna för kyrkans gudstjänster och förrättningar. Kyrkomötet beslutade på 90-talet om en revision av kyrkohandboken, så att den anpassades till den nya bibelöversättningen Bibel 2000. Men ganska snart kom tilläggsdirektiv om bl.a. inklusivt språk. Ett första förslag lades fram för kyrkomötet år 2000, men det sågades. 2012 kom ett helt nytt handboksförslag, men inte heller detta gillades av kyrkomötet. Just nu sammanställs remissvaren från 2016 års förslag. Tanken är att det efter bearbetning skall antas under reformationsåret och komma i bruk som Svenska kyrkans nya handbok år 2018. Förslaget har väckt mycket kritik, och de första uppgifterna pekar på att remissinstanserna också har allvarliga invändningar. Inte minst musikaliskt har förslaget stött på patrull. Det nya förslaget till kyrkohandbok för Svenska kyrkan är bättre än det förra, och på några punkter också bättre än nu gällande handbok. Ändå kan det riktas över 100 anmärkningar mot teologi, text och struktur i det. Åtminstone fyra av dem är så allvarliga att de borde diskvalificera förslaget från att ens landa på kyrkomötets bord:

1. Ekumeniska avsteg. BEM-dokumentet, Kyrkornas världsråds text om dop, ämbete och nattvard från 1982, är ett av de viktigaste ekumeniska dokumenten i vår tid. Kyrkomötets svar på det har en sådan tyngd att det är en av de komponenter som reglerar Svenska kyrkans lära i kyrkoordningens portalparagraf ("andra av Svenska kyrkan bejakade dokument"). BEM menar att "Kyrkorna bör pröva sina liturgier i ljuset av den enighet om nattvarden, som vi nu håller på att uppnå". Därför uppmanas kyrkorna att överbrygga vissa kyrkoskiljande frågor genom att ha epikles (bön om den helige Ande över gåvorna och församlingen) i nattvardsbönen. Trots detta har fem av de 13 nattvardsböner i handboksförslaget bristfälliga epikleser och

två av dem saknar helt epikles. Enligt BEM bör varje mer omfattande dopritual omfatta Skriftens förkunnelse om dopet, epikles, avsägelse av det onda, bekännelse av sin tro på Treenigheten, bruk av vatten samt en förklaring att de döpta vunnit en ny identitet som Guds barn och att de som kyrkans medlemmar är kallade att vittna om evangelium. Ändå saknas i förslaget epikles, avsägelsen och identitetsförklaringen helt eller delvis. Kyrkohandboksförslaget strider alltså på flera punkter mot en av de tyngsta ekumeniska förpliktelser som Svenska kyrkan har ställt sig bakom.

2. Destruktiv variationsrikedom. Förslaget präglas av en mångfald alternativ. Det förekommer redan idag och det är bra att det finns utrymme för lokala varianter i olika gudstjänster. Men det stora antalet alternativ inbjuder till eget mixtrande. Redan nu märks en tendens att ta en bit från en variant och blanda in den i en annan variant för att få en liturgisk text som blir mer komplett. Församlingens viktigaste huvudgudstjänst Högmässan har i förslaget över 200 alternativ, och kan lågt räknat utformas i mer än 8 000 olika varianter. Även om skillnaderna mellan flera av alternativen är ganska små, gör de genom sin blotta mängd att man knappast kommer att finna en liturgiskt exakt likadan högmässa på två ställen framöver. Förslaget är exkluderande för den som firar gudstjänst utanför sin egen församlingskyrka, eftersom agendan hela tiden måste användas för att det ska vara möjligt att följa med i vilka alternativ som används. Att aldrig mer kunna liturgin till den vanliga högmässan utantill är i längden förödande för enheten, samhörigheten och gudstjänstglädjen i Svenska kyrkan.
3. Språkliga egendomligheter. I förslaget felstavas det, kommateras slumpartat och saknas bokstäver. Men värre är att en del språkval som fungerar i fritt tal används fast de inte automatiskt fungerar i liturgi. Vissa uttryck är omåttligt populära i handboksförslaget. De är inte är dåliga, men används så flitigt att det blir störande, som (i olika böjningar) "möter" 24 gånger

(varav 18 i Högmässan!), "mod" åtta gånger, "vi får" sju gånger, "bröd och vin" 15 gånger och "omsluter" 22 gånger. Och ordet "Gud" upprepas ständigt när pronomenet "Han" skall undvikas, vilket skapar bilden av en mindre personlig, avlägsnare Gud. Det hjälper inte att poängtera att Gud möter oss, om Gud framställs som så bortom personliga pronomen att det inte skapas någon personlig relation till Gud (ja, just så här styligt blir det om Gud när Gud är det enda ord som används om Gud.) Språkligt sett är handboksförslaget alldeles för otillräckligt genomarbetat.

4. En annan tro. Handboken måste vara teologiskt rätt, inte bara teologiskt korrekt. Några formuleringar grundar i praktiken en ny religion. På ett ställe heter det om Gud: "du är här i allt som är", vilket är en panteistisk lärosats. Och det är bra att förslaget lyfter fram fler beskrivningar av Gud än enbart de maskulina, men Gud är Fader och är som en moder. Ändå införs i ett par av bönerna tillbedjan av Gud, vår mor. Jesus har uppenbarat Fadern för oss, men vem har uppenbarat Gud Modern? Och påståenden som "Med jordens alla folk i alla tider tackar och lovar vi dig", "Därför vill vi med allt och alla, som levat, som lever och kommer att leva prisa dig, tacka och sjunga" och "Därför är ingen människa. utan hopp" är beklagligt nog inte en sann beskrivning av verkligheten. Svenska kyrkans kyrkohandbok är ett uttryck för hennes tro, lära och liv och kan därför inte utformas så att olika moment i liturgin skapar en hittepåreligion där hela mänskligheten tillber en opersonlig modergudinna som finns i allt.

Dan Sarkar

Komminister i Broby-Emmislöv

Ledamot i kyrkomötet för Frimodig Kyrka